

# School en samenleving

1 januari 1979

Auteurs: Doortje Braeken, Tint Buddemeijer, Theo Calis

Volume: 10

Nummer: 4

Pagina's: 58-65

## Documenten

- [moer\\_jrg10\\_040.pdf](#)

doortje braeken tint buddemeijer theo calis school en samenleving iedere leerkracht zeker als hij moer lezer is sic doet wel eens een projectje met zijn leerlingen weinigen daarentegen durven te beweren dat zij hun onderwijs geheel in projectvorm gieten laat projectonderwijs zich niet in een schoolwerkplan dringen of zijn er andere factoren die realisatie van projectonderwijs in de weg staan onder leiding van co van calcar tint buddemeijer en doortje braeken medewerkers van het bedreigde ritp bogen de deelnemers van stroom 6 zich over deze vragen inleidend id ing deelnemers van de stroom is toegestuurd werd een aantal ideeën en opinies ten aanzien van pro de school staat niet los van de maatschappij de jecton-derwijs voorgelegd het lag in de bedoeling school moet eigenlijk ingaan op de e rv aringen van om tijdens het congres aan de hand van eigen er de leerlingen thuis in de buurt en in de maat varing en inzichten van de deelnemers te komen schap-pij onder de invloed van radio tv en de tot een gezamenlijke invulling van het be-grip pro eigen levensomstandigheden krijgen de kinderen jectonderwijs en boven-dien was het plan om steeds meer te maken met sociale problemen bezig te zijn met de relatie tussen projectonderwerkloosheid gastarbeiders discriminatie agres-wijs en leerplanontwikkeling siviteit oorlog noem maar op dit betekende dat daarmee een herformulering veel docenten geloven al lange tijd dat het be en een gezamenlijke invulling tot stand kon ko langrijk is dat de school zich meer open-stelt voor men van de ideeën en opinies zoals die in de het gebeuren buiten de school er is een discussie voorinformatie van de stroom naar voren waren op gang gekomen op welke wijze maatschappelijk gebracht ke onderwerpen in de school aan de orde gesteld de deelnemers aan de stroom waren afkomstig kunnen wor-den met deze discussie hebben wij uit verschillende onderwijsgebieden zowel leer-ons op het von congres in de stroom school en krachten uit basis middelbaar en hoger onder samenleving beziggehouden wijs als studenten van de pedagogische academies een manier om maatschappelijke onderwerpen in en de universiteit na-men deel aan de discussie school met leerlingen aan te pakken vormt het in dit ar-tikel zullen wij geen exact verslag geven projectonderwijs in de voorinformatie die aan de van de discussies en groepsbijeenkomsten zoal s 58 die hebben plaats-gevonden op de congresdagen invulling van de deelnemers wel willen wij de vol-gende aandachtspunten die uit de gezamenlijke discussie binnen de stroom uitvo-

erig op het congres aan de orde zijn geweest kwam naar voren dat de kenmerken van project onderwijs kunnen worden bekeken vanuit een ideeën over projectonderwijs drielat gezichtspunten ervaringen uit de praktijk 1 vanuit de maatschappij toetsen van de ideeën aan de realiteit waarin projectonderwijs is gezien vanuit de maatschappij met leerplanontwikkeling te maken hebt pij een vorm van onderwijs die ingaat tegen de traditionele manier van leren waarbij door de ideeën over projectonderwijs leerkrachten waarden en normen overgedragen worden en de leerlingen getoetst worden op het ken de stroom school en samenleving heeft zich nen daarvan voornamelijk bezig gehouden met de inhoud en bij projectonderwijs zullen de leerlingen moeten de mogelijkheden van projectonderwijs binnen ieren hun eigen situatie te beoordelen en hun ver of buiten het bestaande onderwijsstelsel de dis worven kennis daarin toe te passen het is dus cussie hierover richtte zich in eerste instantie op niet alleen leren maar ook doen hierdoor zal een viertal aandachtspunten de maatschappelijke weerbaarheid van de leerlin wat wordt verstaan onder projectonderwijs gen toenemen de samenleving wordt dus binnen wat zijn de doelstellingen van projectonder de school gebracht maar op een andere dan de wij s vertrouwde manier hoe komt de the makeuze bij projectonderwijs 2 vanuit de school tot stan d om een projectonderwerp in zijn totaal te kun wat zijn de eigen ervaringen van de deelnemers nen behandelen zullen secties en collega s moeten met projectonderwijs gaan samenwerken hetgeen tot nu toe nog wei aan de hand van deze vier punten werd met na nig gebeurt de leerkrachten zullen hun rol van me de eerste dag van het congres in drie subgroe alleswetende veelal moeten opgeven ten gunste pen gepraat van die van begeleider deze verandering zal niet in het onderstaande wordt steeds onderscheid ge vanzelf gaan en net als het hiervoor genoemde maakt tussen de meningen zoals die in de voorin sterk beïnvloed worden door de persoonlijke informatie geformuleerd staan en de inzichten en tivatie voor projectonderwijs de betrokkenheid ervaringen van de deelnemers met projectonder van de leerlingen zal samenhangen met de vraag wijs in hoeverre het onderwerp hen aanspreekt is dit op langere termijn niet het geval dan kan moei kenmerken van projectonderwijs lijk worden uitgegaan van een van de centrale ge dachten van projectonderwijs de ervaringen van voorinformatie de kinderen in de voorinformatie werd projectonderwijs als 3 vanuit de vakke n volgt getypeerd vakkenintegratie is nodig om het onderwerp van een project is themagerich t uit al zijn aspecten te behandelen daarnaast kan een project kan aansluiten bij de stof van een vakkenintegratie er toe bijdragen dat leerlingen of meerdere vakken de vakken kunnen al de onderlinge verbanden van de vakjes in het oog naar gelang de werkelijkheid een bijdrage leve houden ren aan het project er is dan sprake van een om het onderwerp zo boeiend mogelijk te ma vakkenintegratie ken is een variatie in werkvormen erg belangrijk verschillende vakken zoals taal rekenen aard de stroomleden wilden graag het accent leggen rijkskunde etc kunnen gebruikt worden om in op het groepswerk het thema thuis te raken ook creatieve bezighe vanuit de bestaande situatie gedacht zou er den zoals drama tekenen muziek kunnen daar naast het cursorisch onderwijs ruimte moeten bij een belangrijke rol spelen een onderwerp of zijn voor thematisch werken vanuit de verschil thema kan gedurende langere tijd

centraal staan lende vakgebieden waar de stroomleden naar toe in de klas willen is projectonderwijs waarin van thema naar thema gewerkt wordt cursorisch onderwijs hoeft 59 dan niet te verdwijnen maar wordt onderge invulling van de deelnemers schikt gemaakt en liefst gebruikt voor instructie de deelnemers konden zich voor een groot deel en vaardigheidstraining vinden in de bovengenoemde doelstellingen zij voegden hier echter nog enkele doelstellingen aan doelstellingen van projectonderwijs toe inzicht in problemen binnen de buurt en de voorinformatie maatschappij met betrekking tot de doelen van projectonder bevordering samenwerking acceptatie en wijs werden in het discussiestuk de volgende waardering doelstellingen van projectonderwijs naar voren bevordering van nuancering van meningen gebracht bevorderen veelzijdige ontwikkeling de doelstelling bij de opzet van een project rond vergroten van inzicht in leerlingen bij leraar om een maatschappelijk onderwerp kan als volgt wijziging leraarsrol in de richting van begelei worden geformuleerd de mogelijkheden onder der van het leerproces zoeken hoe leerlingen te helpen zich te ontwikke een belangrijk punt van discussie vormde de rol len zodat ze later op verschillende terreinen aan van de leerkracht binnen het projectonderwijs een democratische samenleving kritisch en con de deelnemers waren het er over eens dat deze structief kunnen deelnemen deze doelstelling rol veranderd moet worden in begeleider een kan uiteengelegd worden in een aantal aspecten van de doelstellingen van projectonderwijs kan 1 ten aanzien van oriëntatie in op de maatschap dan zijn dat leerkrachten gemotiveerd raken hun p ij eigen inbreng zodanig te wijzigen in het gehele onderwerpen dienen ontleend te zijn aan het onderwijs functioneren van de maatschappij milieu pro blematiek maatschappelijke verhoudingen themakeuz e behartigen van belangen het probleem van minderheden discriminatie etc voorinformatie de oriëntatie moet bij voorkeur plaatsvinden het volgende discussiepunt omvatte de manier vanuit eigen ervaringen van de leerlingen waarop je komt tot een themakeuze bij project waarbij kinderen deelnemen aan maatschappe onderwijs en de criteria die daarbij aangelegd lijke activiteiten maatschappelijke activiteiten worden in de voorinformatie van de stroom wer onderzoeken komen tot standpunten op be den de volgende criteria voor themakeuze aange paalde gebieden etc legd 2 ten aanzien van de omgang met anderen 1 het onderwerp moet aansluiten bij de leefwe vanuit ervaringen in verschillende situaties reld van de kinderen nagaan of leerlingen inzicht kunnen verkrijgen 2 de kinderen moeten er iets van leren in begrippen als samenwerken tolerantie 3 het onderwerp moet zodanig gekozen zijn dat hulp vriendschappen acceptatie critiseren kinderen er zich een mening over kunnen vor rol van vooroordelen etc men dat betekent dat het een controversieel met leerlingen nagaan welke consequenties de onderwerp kan zijn waarbij verschillende vi omgang met anderen met zich meebrengen sies mogelijk zijn het functioneren van de groep en de omgan g de wijze waarop een themakeuze tot stand komt daarbinnen tot aanknopingspunt maken om kan een punt van bespreking zijn de ideale situa leerlingen inzicht te geven in maatschappelijke tie zou zijn als leerlingen zelf het onderwerp of processen en gebeurtenissen relatie met 1 thema kiezen dat ze willen behandelen deze si het leren beleven van sociale relaties tuatie bestaat nog te weinig de inbreng van de 3 ten aanzien van de eigen op-

stelling van de leer leerlingen beperkt zich meestal nog tot de uitvoering van het onderwerp dat door de docent is bevestigd het eigen leerproces ontdekken komen tot paal zelfbepaling eigen mogelijkheden ontdekken wij zijn van mening dat zowel de leerlingen als de bewustwording van de eigen plaats docent een onderwerp kunnen inbrengen de docent blijft echter verantwoordelijk voor de keuze hij kan overzien of aan de eerdergenoemde criteria is voldaan taal doelmatig gebruikt wordt om het doel van het project te bereiken invulling van de deelnemers de begeleiding zit ook met het probleem van in de discussie uit de verschillende groepen bin de instructie geef je deze voor tijdens of na het nemen de stroom kwamen de volgende aspecten van proces als de behoefte is gebleken van de hele het probleem rond thema s en de keuze ervan groep met andere woorden geef je zelf al aan naar voren van tevoren wat nodig is voor de voortgang van het thema komt vanuit de leerlingen door het project of laat je de leerlingen zelf tegen de middel van een klasgesprek of enquetes problemen oplossen klassikale overdracht van de leefwereld en de belevingswereld van de informatie blijft een nuttig hulpmiddel in dit project leerlingen vormt het aanknopingspunt ces het thema moet naar de aspecten uitgediept naar aanleiding van de bovengenoemde punten worden vroeg de stroom zich af of projectonderwijs ook de uitwerking van het thema moet beantwoord mogelijk zou zijn op andere dan elitaire scholen woord of getoetst worden aan de doelstelling dit in verband met de grote behoefte aan materialen en ruimtes leerlingen ontwikkelen op den duur een vaardigheid tot zelf kiezen uitgaan van de leefwereld van het kind de leraar moet een vinger in de pap houden een van de discussiepunten waar moeilijk over bij het proces eenstemming over kon worden bereikt ging over de leefwereld van het kind als uitgangspunt van eigen ervaringen projectonderwijs werd steeds genoemd uitgaan van de leef en belevingswereld van de leerlingen problemen dit houdt voor sommigen in dat de leerlingen het opzetten van een project is voor de geïnteresseerde ook de themakeuze van het project moeten bepalen een boeiende ervaring dit wil echter niet len zeggen dat problemen niet bestaan de vraag is echter of dit niet leerlingenopslui in het voortgezet onderwijs kunnen er bijvoorbeeld en reproductief werkt de leefwereld van beeld al snel problemen met het rooster ontstaan het kind moet niet alleen zijn directe omgeving een aantal randvoorwaarden worden een duidelijke zijn maar de hele wereld die wereld moet dan lijke noodzaak zowel voor de leerlingen als bin wel levend gemaakt worden bovendien bestaat nen de school het loslaten van het lesrooster er een tegenstelling tussen de beperkte wereld tijd het nut van kleine ruimtes voor groepsge beperkt aan mogelijkheden van sommige kinde spreken ruimte en het belang van goed materialen en de tamelijk ambitieuze doelen die geëist worden behoren onder meer tot deze rand noemd zijn hoe kan men al die doelen bereiken voorwaarden als de materiele voorwaarden hiertoe nauwelijks daarbij komt nog dat de groepen niet te groot mogelijkheden bieden mogen zijn om die groepen gemotiveerd aan het verder weg liggende onderwerpen behoeven van onderwerp te kunnen laten werken de leerlingen uit de doelen van projectonderwijs niet hoger ge kunnen hierin gestuurd worden de vraag is dan waardeer te worden het gaat om leren tot han weer in hoeverre dat geoorloofd is als je bent uitdelen dit kan zowel naar aanleiding van een gegaan van de betrokkenheid der leer-

lingen speelpleintje in de buurt als naar aanleiding van eveneens tot de randvoorwaarden behoren voor problemen in de derde wereld uitgewerkt wor alle jaargroepen een aantal basisvaardigheden den de kern is dat er een sprong gemaakt moet zoals lezen en schrijven worden vanuit de eigen ervaringswereld naar de ervaringswereld van anderen daarin moet het on de begeleid st er derwijs een rol spelen vooraf dient daarom te in de rol van begeleid st er wordt van de leer gaan een keuze van de onderwijsdoelen kracht een grotere inbreng gevraagd dan het eigen daarna komt de vraag of je deze doelen beter be specialisme nederlands wordt in zo n situatie reikt met projectonderwijs dan met andere vor een hulpmiddel de taak van de moedertaalleraar men van onderwijs zoals de cursorische is dan bijvoorbeeld te onderzoeken of de moeder de meningen bleven bovendien verdeeld over de 61 vraag of projectonderwijs vakvervagend kan zijn leerkracht kan ook aansluiten bij het storende ge of naast vakken een rol moet spelen voor een roezemoes in de klas aantal deelnemers is het antwoord op deze vraag duidelijk er zijn immers leerstof afspraken vast 2 brainstorm gelegd door middel van examens die een tussen na de orientatie volgt een brainstorm de leerlin schakel voor ander bijvoorbeeld beroeps onder gen en de leraar vertellen hun ervaringen met het wijs vormen onderwerp dit proces kan op gang geholpen de vraag wordt dan of het onderwijs zelf niet op worden door een of meer startvragen aan groepen de helling moet leerlingen startvragen voor de brainstorm kun het antwoord op deze vraag bleek niet zo een nen zijn wanneer heb je last van geluid welk la voudig te geven waai maak je zelf conclusie een theoretische discussie over pro jectonderwijs roept meer vragen op dan antwoord 3 deelonderwerpe n den zeker als er te weinig deelnemers zijn met er de volgende stap is het bepalen van de deelaspec varing vanuit de praktijk ten van het onderwerp en de verdeling van deze onderwerpen over de groepen deelaspecten van d e pra ktij k het onderwerp geluidshinder kunnen zaken zijn als het verkeer bouwwerkzaamheden de bureen tijdens het congres hebben de stroomdeelnemers recreatie of industrieel lawaai zich een dag bezig gehouden met het opzetten van een project op deze manier konden zij hun 4 probleemstelling eigen ervaringen en ideeën ten aanzien van pro de problemen die met de deelonderwerpen sa jectonderwijs aan de hand van een praktijkvoor menhangen worden zoveel mogelijk opgezocht beeld uitwisselen het voorstel van de stroomlei gerubriceerd en geformuleerd bij problemen ding was dat de verschillende subgroepen een rond huis bureen school stoot men dan op be project aan de hand van eigen ervaringen zouden paalde eigenschappen van het huis of van de opzetten voorgesteld werd om vanuit een denk school bijvoorbeeld dunne muren een trappen beeldige schoolsituatie in de bovenbouw van de huis krakende vloeren enz basisschool of brugklas van het voortgezet onder wijs een project op te zetten 5 verwerking drie subgroepen hebben een eigen invulling gege in deze fase vindt het meeste praktische werk ven aan dit voorstel en zijn daarmee aan de slag plaats allerlei gegevens moeten worden verza gegaan meld en opgezocht voor het verzamelen van ge twee groepen hebben een project opgezet en ge gevens is kennis over de manieren van informatie deeltelijk een inhoudelijke invulling hieraan gege verzamelen noodzakelijk hiervoor kan instructie ven ze deden dit met als doelgroep een denk nodig zijn de werking van het oor kan heel goed beeldige

brugklas op een school waar projecten op deze manier uitgelegd worden materiaal kan derwijs een onderwijsvorm is die naast het cursus verzameld worden via enquetes interviews en bij rische onderwijs functioneert voorbeeld een onderzoek naar decibelvermogens hieronder volgt de globale projectopzet zoals die de enquetes en de interviews kunnen voorbereid door twee subgroepen is geformuleerd in een aan worden met behulp van simulatiespelen om de tal fasen weerbaarheid in de praktijk te vergroten nadat de materiaalverzameling heeft plaatsgevonden 1 introductie van het onderwerp den wordt het tijd voor de verwerking van de gegevens de leerkracht introduceert het onderwerp in de gegevens dit kan individueel klassikaal of per vorm van een oriënterend klasgesprek op deze groep gebeuren de gegevens zijn te verwerken manier kan de leerkracht zicht krijgen op de voor in grafiekjes opstellen brieven verhalen de leerlingen relevante en interessante probleemsprokjes affiches film en fotoreportages lieden de introductie van een onderwerp als geïllustreerde lawaaiopnames maquettes toneelstukjes luidshinder kan gemakkelijker plaatsvinden als enz de projectwerkers kunnen in deze fase ook het raam gesloten moet worden vanwege toete bezig zijn met het zoeken naar oplossingen voor rendende auto's of overvliegende straaljagers de probleemsituaties 62 6 presentatie een verder weg liggende wereld de groepen werken hiermee wordt een eindmanifestatie bedoeld den duidelijk met dit probleem geconfronteerd waarin aan alle betrokkenen zoals de school de deze sprong mag namelijk niet te groot zijn dan buurt etc de werkzaamheden en de resultaten verliest het kind vrijwel zeker het verband met de getoond worden deze kunnen via een expositie eigen situatie uit het oog of een toneelstuk openbaar gemaakt worden op een tentoonstelling kunnen de ververvingsmogelijkheden de realisatie van het schoolwerkplan a n lijkhedendie onder punt 5 genoemd zijn nog uit gebreid worden algemeen met het van de grond krijgen van een project ben 7 evaluatie je er nog niet het werken met projecten zal in in deze fase kan nader bekeken worden of de gegevens een breder kader geplaatst moeten worden een stelde doelen bereikt zijn nieuwe problemen en kader dat voor alle scholen verplicht is en binnen nieuwe deelaspecten kunnen tevoorschijn komen korte termijn iets kan opleveren is het school en zo mogelijk behandeld worden werkplan het probleem met een schoolwerkplan bij een dergelijk project waar de omgeving in bezit is dat niet iedereen weet wat dit dient in te houden moet worden is het belangrijk dat tijden en verder is een probleem dat het opzetten dinst het project al informatie wordt gegeven aan hiervan bij velen weerstand oproept de argumenten deze omgeving dit kan in de vorm van muurten hiervoor kunnen zijn het feit dat men nog kranten affiches ingezonden brieven of stencils weinig ervaring heeft met het invullen van schoolwerkplannen of dat men denkt dat het enthousiasme het is de bedoeling dat tijdens het hele project siasme voor projectonderwijs zal afnemen wan tijd kan worden ingeruimd voor instructie moer men zich eerst moet gaan verdiepen in de menten voor de leerlingen daarnaast moeten oude malaise van het onderwijs leerkrachten gedurende het hele proces bekijken daar staat echter tegenover dat het nuttig is om of de gestelde doelen bereikt worden in de vorm van een schoolwerkplan nogmaals exact te formuleren wat projectonderwijs in de derde subgroep was van mening dat project houdt en welke doelstellingen hiermee bereikt onderwijs gezien moest worden als

een totale ver moeten worden vanging van het traditionele cursorische onder de stroomdeelnemers hebben geprobeerd om al wijs bovendien meende zij dat bij het opzetten gemene kenmerken van een schoolwerkplan te van een project de inbreng van de leerlingen abso formuleren daarbij kwamen de volgende vragen tuut noodzakelijk is als dit niet gebeurt keer je aan de orde weer terug naar het traditionele onderwijs waarin welke visie op kind en maatschappij leg je vast de leerkracht bepaalt wat er gebeurt in het schoolwerkplan zij kozen om deze reden voor een andere invul in hoeverre dient er rekening gehouden te ling van de dag deze groep heeft zich in eerste worden met de door de maatschappij opgeleg instantie gebogen over de vraag hoe de rol van de eisen de leerkracht zou moeten zijn in het projecton welke maatschappelijke belangen krijgen de derwijs vervolgens vatten zij het plan op om als prioriteit in een schoolwerkplan een eigen leerervaring de opzet van projectonder hoe kun je de doelstellingen van projectonder wijs als thema voor een eigen project te nemen wijs realiseren in de schoolsituatie in een schoolwerkplan kunnen onder meer de conclusie van het praktische werke n keuze en de formulering van schooldoelstellingen na een dag werken aan het opzetten van een pro vastgelegd worden het plan kan fungeren als ject is gebleken hoe moeilijk het kan zijn om alle analyse van voorwaarden van onderwijsstructure eerder gekozen doelstellingen in een project te le aard verder kan men omschrijven de mogelijk verwezenlijken heden van leerkrachten leerlingen en van de een belangrijke doelstelling was voor ons dat ruimtelijke omstandigheden project onderwijs uit moet gaan van de eigen ook kunnen de leerinhouden naar aard variatie leef en denkwereld van het kind vanuit deze en structuur in het plan weergegeven worden de wereld moet een sprong gemaakt worden naar didactische werkvormen waarmee de leerinhou 63 den gestalte moeten krijgen kunnen erin opgeno hoe kun je als team uit deze problemen komen men worden projectonderwijs zou hier een projectwerk kan niet zonder ideale omstandighe voorbeeld van kunnen zijn den plaatsvinden bijvoorbeeld als een klas in verder kan het schoolwerkplan nog bevatten de kleinere groepen moet worden gesplitst moeten interne en de externe schoolorganisatie intern is deze groepen apart kunnen overleggen b innen de de manier waarop leraren worden ingezet extern school moeten hiervoor mogelijkheden aanwezig omvat de relatie met de ouders en met cultureel zijn meestal blijven de leerlingen tijdens een pro maatschappelijke organisaties of schoolbestuur ject niet alleen binnen de school er moeten mo e d gelijkheden zijn om ook buiten de school op ver tenslotte kan het schoolwerkplan een evaluatie kenning te gaan bevatten van gekozen doelstellingen de mogelijk heden van de leerlingen het handelen van docen aanzetten tot projectonderwij s ten en het betrokken zijn bij de samenleving voor al deze probleemgebieden zijn tijdens het bron innovatie commissie basisonderwijs congres geen oplossingen geformuleerd wel is een aantal mogelijkheden aangedragen om enkele problemen problemen te ondervangen bijvoorbeeld de groepen hebben zich beperkt tot de inventari nieuw aan te stellen docenten moeten geselec satie van een aantal specifieke problemen van het teerd worden op bereidheid om projectmatig projectonderwijs in relatie tot het op te stellen te werken tegelijkertijd zal er ruimte moeten schoolwerkplan blijven voor zittende leerkrachten die zich kun je via een schoolwerkplan een lijn

krijgen in niet gelukkig voelen met projectonderwijs om een projectmatige manier van onderwijs hoe uitsluitend cursorisch te werken verhouden zich cursorisch en projectonderwijs ouders kunnen betrokken worden in het pro op de gemiddelde school zal niet iedere leer jectonderwijs voor tijdens en na een project kracht ouder of bestuurslid enthousiast raken kan een aantal avonden of dagen georgani voor projectonderwijs er kan een voortdurende seerd worden waarop de ouders inzicht kun spanning zijn rondom deze vorm van onderwijs nen krijgen in het verloop van de activiteiten de problemen rond de rsg wageningen zijn daar voor het op gang brengen van projectonder een duidelijk voorbeeld van wijs is veel tijd en begeleiding nodig het grote probleem blijft hoe verkoop je pro een structureel probleem hierbij is dat de klas jectonderwijs aan de belangstellenden belangrijk sen te groot en het aantal leerkrachten te klein hierbij zijn de doelstellingen de sfeer op school is voor het doorvoeren van projectonderwijs de manier waarop het gebracht wordt de bereid bij de inspectie gemeente en het rijk moet er heid van de school haar doelen en methodes ter op aangedrongen worden om de behoefte aan discussie te stellen en de manier waarop belan kleinere klassen te honoreren maar zolang er gengroepen bijvoorbeeld ouders bij het onder steeds minder geld voor onderwijs beschikbaar wijs betrokken worden komt zal men naar meer pragmatische oplos een van de belangrijkste knelpunten voor ouders singen moeten zoeken het is daarom belang bestuur e d is het niet langer hanteren van de rijk dat derden geïnteresseerden mee gaan vertrouwde selectiecriteria de evaluatie de be werken op de scholen oordeling binnen het projectonderwijs kan men die individueel of groepsgewijs geven door mid evaluati e del van een cijfer een woordrapport of een ge combineerd cijfer woordrapport welke criteria vier dagen is er door de deelnemers hard gewerkt bestaan er voor het beoordelen van een project aan de stroom tijdens de evaluatie kwam het inbreuken op het rooster zijn niet te vermijden volgende naar voren bij een project van enige omvang dit is bij alle het is van belang om een duidelijke omschrij projectonderwijs een probleem het is zelfs vaak ving te geven van wat onder projectonderwijs voor vele docenten al een reden om maar hele verstaan wordt maal niet aan projectonderwijs te beginnen men voor het merendeel van de deelnemers aan de kan ook niet ophouden met een project als de bel ze stroom is het vak vervangend projectonder gaat hoe organiseer je hierbij het lesrooster en wijs met daarin cursorische momenten ee n 64 ideaal voorlopig echter vond men dat we ons worden moeten richten op de concrete schoolpraktijk aan het eind van het congres bleek echter dat dat wil zeggen het projectonderwijs komt dan de meeste deelnemers daar toch veel van ge naast het cursorisch onderwijs te staan leerd hebben ze maakten tijdens het congres wat op het congres gebeurde gebeurt ook in mee wat er ook in de praktijk gebeurt de de schoolpraktijk mensen zijn geneigd zich conclusie was dan ook dat je er niet mee komt snel te identificeren met de groep waar ze op om oplossingen te horen of te lezen maar je dat moment bij horen het gevaar dreigt dan moet voor jezelf en naar anderen toe steeds je dat meningen die zich in een subgroep hebben eigen ideeën en opinies blijven formuleren en gevormd vast komen te liggen het wordt met behulp van ervaringen van jezelf en ande moeilijk om daarna als groepslid nog van me ren verduidelijken wat je doelen zijn en hoe je ning te veranderen de situatie



in een groep die in de praktijk wilt realiseren verandert dan van een aantal mensen met verschillende meningen tot een situatie waarin met deze conclusies in het achterhoofd werden een aantal groepen tegenover elkaar komt te door de stroomdeelnemers zelf afspraken te maken voor de napraatdag half november binnen een schoolteam kunnen ten aanzien van de stroom kijken wat de leden hebben van onderwijsvisies met betrekking tot pro gedaan met de tijdens het congres ontwikkelde projectonderwijs dezelfde problemen opstaan inzichten en stellingnames bleken de gegeven te zijn de verwachting van de meeste stroomleden sultaten theoretisch of zijn ze praktisch bruikbaar aan het begin van het congres was om te horen naar persoonlijke evaluaties van de deelnemers hoe projectonderwijs van de grond moet komen hiertoe voor die napraatdag verzameld men aan deze verwachting werd tijdens de uit de stroom ontstane werkgroep zal deze congresdagen niet tegemoet gekomen want er evaluaties bundelen en bespreekbaar maken voor kwamen geen kant en klare oplossingen in de terugkomdag gendeel de problemen leken eerder groter te worden 1 zie voor verslagen van die praktijkleren van leerlingen ervaren met projectonderwijs in jeugd en samenleving jrg 8 nr 10 11 okt nov 1978 taalonderwijs projectonderwijs in moer 1976 5 2 zie het in noot 1 gen oem de themanummer van jeugd en samenleving 3 de persoonlijke evaluaties worden voor 1 oktober verwacht bij meke de zeeuwse toernamen 18 haren gr 65